

Svenska entomologmötet i Mora den 27-29 juni 2014

LASSE WIKARS, OLOF HEDGREN, UNO SKOG, DAVID ISAKSSON, LARS-OLOF GRUND & THOMAS HARRY

I år stod Entomologiska föreningen i Dalarna och Västmanland värd för Sveriges entomologiska förenings riksmöte. Ett sextiotal insektsintresserade från alla landets entomologiska föreningar samlades för en trevlig samvaro och aktiviteter under en helg. Konferensen hölls på Mora folkhögskola intill Siljans strand nära Mora centrum. De flesta anlände redan under fredagen till grillning och fika vid folkhögskolans gammelgård. Bengt Oldhammer höll under kvällen ett uppskattat föredrag om naturen i Dalarnas natur i den vackra skolaulan och det informerades även om helgens utflyktsmål.

Lördagen ägnades åt exkursioner där deltagarna fick välja bland exkursioner. Två med huvudfokus på fina skogsområden, ett till få-

bodar, ängs- och sandmarker, och ett till myrmarker och höjdlägesskog. Vädret var tyvärr inte det bästa. I likhet med riksmötet tio år tidigare i Dalarna (som hölls i Snöån utanför Nås) regnade det stora delar av tiden och temperaturen låg runt 10 grader (som lägst 5 grader, brrrr). Trots detta gjordes det intressanta fynd, och framförallt fick deltagarna chans att umgås, utbyta erfarenheter och besöka intressanta lokaler.

Värmdersåsen

En tur gick till Värmdersåsen några mil nordost om Orsa med Olof Hedgren som ledare. Detta är ett av våra allra vackraste tallskogsområden med ovanligt stort inslag av gammal och grov tall, men även fin gran. Målet lockade sju tappra deltagare



Bengt Ehnström och Åke Lindelöw har hittat intressanta partier på en gammal nydöd gran i en ogallrad del av Värmdersåsen. Foto Thomas Persson Vinnersten.



I Trollmosseskogen fanns nydöda tallar som hade försvagats av branden för att sedan ha koloniserats av mörghorborrar. På denna tall hittades flera intressanta skalbaggar. Foto Bengt Oldhammer.

med gott humör och allehanda regnskydd. Resan var lång och bitvis äventyrlig på regnmjuka grusvägar. Framförallt undersöktes gnagspår på döda träd. Området har nyligen utsatts för en kontroversiell naturvårdsgallring av markägaren, vars för- och nackdelar diskuterades flitigt. I området noterades bland annat reliktblöck på några av de mycket gamla tallarna.

Gåsberget och Trollmosseskogen

Ett andra skogsintresserat gäng på åtta personer for, under ledning av Lasse Wikars, ännu längre österut, till två fina brandpåverkade skogsom-

råden i norra Rättviks kommun. Eftersom regnvädret drog in västerifrån så klarade sig denna grupp från nederbörd, åtminstone fram till lunch. Vi började i Gåsbergets naturreservat som är en av landets största sammanhängande lövbrännor. Här har skogen brunnit 1888 vilket gett upphov till en på sina ställen helt lövdominerad skog. Markvegetationen är rik med bredbladiga gräs och en del örter. En karaktärsart är nattviol, som blommade för fullt. En ganska lång promenad gjordes i den branta östsluttningen, där vi kunde hitta karakteristiska insektsarter på både asp- och björkved som t.ex. jättesvampmal (*Scardia boletella*) som just höll på att kläcka fram ur fnösketikor, robust tickgnagare (*Dorcatoma robusta*), stekelbock (*Necydalis major*), aspborrar (*Trypophloeus* sp.), aspvedgnagare (*Ptilinus fuscus*) och aspgångbagge (*Cerylon deplanatum*).

Efter att ha intagit lunch i skogen fortsatte vi till det närliggande Trollmosseskogens naturreservat. Detta område utsattes för samma brand som Gåsberget, men här är skogen istället dominerad av tall. En naturvårdsbränning har utförts för sju år sedan i en mindre del av reservatet, och denna del besöktes nu. Branden har gått fram ojämnt och många olika typer av tallved finns därför i området.

På levande tallar med brandskador på stammarna hittades slät tallkapuschongbagge (*Stephanopachys linearis*). På nydöda tallar med röda barr hittades gångsystem av mindre mörghorborre



Den blomrika banvallen intill Lindånget och Knut-Einars äng i Orsa. Foto Göran Andersson.



En av Dalarnas många fäboddar, och en där det dessutom fortfarande finns betande djur. Skräddar-Djurberga nordost om Orsa. Foto Göran Andersson.

(*Tomicus minor*). I dessa fanns stumpbaggarna *Platysoma linearis* och *Plegaderus saucius* samt tallbarksvarvbagge (*Corticus fraxini*). I en gammal kolad tallåga hittade vi helt färska utgångshål av den stora långhorningen raggbock (*Tragosoma depsarium*). Särskilt deltagarna från sydliga Sverige var imponerade av den fina skogen och av att få se brandpåverkad skog.

Sand- och ängsmarker och fäboddar i Orsa-trakten

Den största gruppen, närmare 20 personer, följde med Uno Skog till ängs- och sandmarker samt en fäbod i Orsatrakten. Första stoppet gjordes vid Knutar-Einars äng där en rik flora kunde beskådas på den mest välhävdade delen av den kalkpåverkade ängen, en av Dalarnas mest artrika när det gäller blomväxter. Under återfåget mot bilarna som vi parkerat vid fågel-lokalen Lindänget passade många på att beskåda den fina torrängsflora som växer på banvallen intill strandängarna. Fika intogs stående kring bilarna. Många var rejält blöta redan efter detta första stopp och kaffet värmdde gott. Fina sandmarker besöktes på Orsa flygfält, där en välkänd gaddstekelfauna finns. Tyvärr rörde sig inga insekter alls i det kalla och blöta vädret. Några passade på att titta på de sandiga skjutbanorna som

låg i skogen strax intill. Passande nog kunde vi utnyttja flygklubbens takförsedda veranda för att inta lunch i det ihållande regnet. Vid den levande och välhävdade fäboden Skräddar-Djurberga norr om Skattungbyn kunde en traditionell fäbodmiljö beskådas. För att om möjligt hitta några insekter letade vi under takutsprån-gen på de timrade gråa träbyggnaderna. Här satt åtminstone några stövsländor och småfjärilar och kurade. Den stora behållningen för många var dock att kunna få se en fäbod i bruk och köpa färskt smör och ost som producerats på plats. Några fortsatte till Labb-Djurberga fäbod vid vägs ände och kunde då längs via den storslagna utsikten över skogarna och dalen ner mot Skattungbyn längs vägen få en uppfattning av att vi rört oss upp till nästan 500 m.ö.h.

Koppången och Stora Tunturiberget

Ett av landets största sammanhängande myr-landskap Koppången, några mil norr om Orsa besöktes av tio personer under ledning av Lars-Olof Grund. Endast 5 mil norrut från Mora längs E45 kommer man rakt in i det stora naturreservatet Koppången. Det är framför allt ett värdefullt och varierat myrlandskap men innehåller också öar av äldre granskogar, höjder, några mindre vatten och vattendrag. Fågellivet på myr-



Lars "Ampe" Ambrosiusson tilldelades Svenska entomologiska föreningens markägardiplom för sina insatser för naturvården under SEF:s möte i Mora. Foto Thomas Harry.

rarna är rikt med myrfågelarter. I skogarna finns många naturskogsarter, främst rödlistade lavar och vedsvampar.

Tyvärn visade sig området vara ett tufft besöksmål under den kalla, regniga och blåsig dagen. Inga insekter flög och trots ihärdigt håvande förblev det nästan tomt i håven. Flera övergick till att titta på starr och orkidéer, vilket också var intressant. De som sållande och trampade efter skalbaggar fick ihop lite mer. Det mest imponerande var dock att trots stela händer och frusna skakningar, hade alla ett gott humör i behåll. Efter att ha gett upp det utsatta läget på myren för sällskapet upp till Stora Tunturiberg (650 m ö.h.) och intog fika. Här undersöktes andra substrat som spillning och död ved i den fina grannaturskogen med flerhundraåriga granar draperade i skägglavar.

Väl tillbaka i värmen på folkhögskolan bjöds vi på en god middag av folkhögskolans personal. Därefter var det slappande och samkväm inför kvällens föredrag. Många passade på att titta på bokmaterial och mycket annat som fanns på bokbord och anslagstavlor utanför aulan. På detta följde Urban Wahlstedts "humleshow", och ett innehållsrikt föredrag av Bengt Ehnström om Anders Zorn.

Söndagens förmiddag ägnades först åt SEF:s extra årsstämma där de nya stadgeändringarna fastslogs. Dessa kunde sedan tillämpas under ordinarie årsmöte. En styrelse valde med bl.a omval på Håkan Lundkvist som ordförande och Thomas Harry som ny ledamot. Sedan tidigare har årsmötet fattat beslut om att gå vidare med att starta upp en ny populärvetenskaplig tidskrift som komplement till ET. Budgeten för tidskriften debatterades flitigt och årsmötet fattade till slut, genom acklamation, beslut om att bevilja styrelsen 200 000 kr i medel under två år för att starta upp den nya tidskriften. Efter årsmötet delade Håkan Lundkvist ut SEF:s markägardiplom. Denna gång gick detta till Lars "Ampe" Ambrosiusson, Våmhus, för ett mångårigt naturvårdsarbete i skogen i sin roll som anställd på Skogsstyrelsen. Ampe är dessutom en av landets mest erfarna bränningsledare och har utfört ett otal naturvårdsbränningar i Dalarna med omnejd. Efter en rejäl lunch i folkhögskolans aula följde två olika utflykter i Moras närhet för de som inte behövde åka hemåt.



Torbjörn Ramqvist hävade in tusentals skalbaggar i det driftmaterial som samlades längs älvränderna i det höga vattenflödet, med flera intressanta fynd som resultat. Foto Lasse Wikars.

Alderängarna

Sex personer for till Alderängarna strax norr om Mora under ledning av Uno Skog och Lasse Wikars. Vid besöket var vattenståndet mycket högt och rikligt med driftmaterial hittades i strandkanterna där Torbjörn Ramqvist lyckades hitta två nya kortvingar för Dalarna (*Othius volans* och *Stenus brunripes*).

Sollerön

Det andra gänget med ett tiotal deltagare for till Sollerön, strax söder om Mora, under ledning av David Isaksson Han har tidigare inventerat dynglevande skalbaggar i området och gjort intressanta fynd. Besökarna rörde sig runt Karl Lärkas gård och fick även lyssna till ett intressant föredrag om Karl Lärka själv. Karl Lärka (1892-1981) var en man med särskild begåvning. Han var både fotograf, folklivsforskare och kulturvårdare. Han var en av de främsta skildrar-

na av övre Dalarnas bondekultur. Genom sina bilder och berättelser försökte han fånga och förmedla livet i bygden.

I gårdens omgivning finns ett ålderdomligt åkerlandskap med torrängar. Lite gammal spillning hittades och deltagarna fick då tillfälle att provköra nycklarna i ”Nordens dyngbaggar” som rykande färsk såldes under riksmötet (och som recenserar på sid. 161 i detta ET-häfte).

Sammanfattning av riksmötet

Tyvärr kan man inte styra över vädergudarna men deltagarna uttryckte att riksmötet varit välorganiserat och att aktiviteterna varit givande. Det är kul att träffa likasinnade, särskilt i naturen! Inför framtiden skulle det årliga riksmötet dock behöva locka fler nya ansikten. Kanske kan mötet utvecklas med utställningar, korta kurser eller workshopar under eller i anslutning till mötet.

Stipendier från Entomologiska föreningen i Stockholm

Flera stipendier på tillsammans c:a 50 000 kronor kan sökas av framför allt yngre entomologer men även doktorander eller motsvarande. Stipendierna är avsedda för ett självständigt arbete rörande insekter. Noggrann plan fordras rörande entomologiska undersökningen vartill medel söks. Kostnadskalkyl skall bifogas, liksom också yttrande över eleven från handledare, lärare i naturkunskap eller motsvarande. Om medel söks från annat håll skall detta anges.

Eventuella frågor kan besvaras av Bert Gustafsson, tel. 08 5195 4089, e-mail bert.gustafsson@nrm.se.

Ansökan inlämnas till föreningen senast 1 maj 2015 under adress:

Entomologiska föreningen
Naturhistoriska riksmuseet
Box 50007
104 05 Stockholm



Stipendier från Entomologiska föreningen i Uppland

Stipendier på totalt ca 30 000 kronor ur 4 olika fonder kan sökas av främst yngre entomologer i skolålder (ej antagen till doktorandutbildning). En mindre del av totalbeloppet är även öppet för doktorander eller motsvarande. Stipendierna är avsedda för ett självständigt arbete rörande insekter. Plan på arbetet och kostnadskalkyl ska bifogas ansökan. Om medel söks från annat håll ska detta anges. Ange dessutom ett konto där beviljade medel kan sättas in. Resultatet av undersökningen redovisas skriftligen eller muntligen under någon av föreningens ordinarie sammankomster.

Eventuella frågor besvaras av Stefan Eriksson tel. 018-501559, e-post: stefaneriksson@eurofins.se

Ansökan skall vara föreningen tillhanda senast den 30 april 2015. Adress: Entomologiska föreningen i Uppland, c/o Stefan Eriksson, Järsta Lugnet 141, 743 93 Vattholma.

Mer information på: www.insekteruppland.se. På hemsidan ligger en färdig mall som kan användas för ansökan.